

TRANSITANT CAP A LA MILLORA DE LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

Miquel F. Oliver Trobat,
Degà de la Facultat d'Educació de la UIB

La recerca aporta múltiples evidències sobre la relació entre la formació del professorat i la qualitat dels sistemes educatius. Les dades que associen una bona formació dels docents amb la millora dels resultats de l'alumnat són aclaparadores. Així doncs, tot pla de millora educativa que pretengui tenir èxit ha de tenir en compte la competència professional del professorat.

En aquest context, ens podem demanar si els nostres sistemes de formació del professorat –tant el de la inicial com el de la permanent– estan correctament orientats per a una bona capacitat professional dels educadors. Un servidor, tot i ser conscient de les millores que s'han produït els darrers anys, creu que no. Tenc la plena convicció que encara hi ha coses que no fem del tot bé.

QUINES COSES ENCARA NO FEM?

Primer de tot, vull assenyalar que s'inverteix poc en la formació inicial i permanent del professorat. Però el problema va molt més enllà; hi ha un bon grapat de forats negres amb els quals caldria encarar-nos. Només n'assenyalo alguns dels més evidents:

- No tenim una planificació coherent del desenvolupament professional dels docents. Això provoca que hi hagi moltes iniciatives aïllades, d'incidència gairebé nul·la en la millora i

la transformació de l'educació; iniciatives que no fan altra cosa que provocar el desconcert identitari i competencial dels docents.

- No fem actuacions per atreure els millors candidats per a les carreres docents; no fem proves de selecció que garanteixin que l'alumnat tingui els atributs necessaris per poder desenvolupar les competències que requereix la professió docent.
- No arribam a aconseguir la cohesió del pla formatiu. Els plans d'estudis de la formació inicial es basen en moltes matèries, unes pràctiques curriculars als centres docents i un petit treball de recerca final. L'alumnat pot arribar a tenir més de quaranta assignatures i els seus respectius professors, tot plegat en el marc d'una estructura de dèbil acoblament i amb una coordinació que no va més enllà de la voluntat aïllada de determinats docents de compartir petits projectes. A més a més, la coordinació entre els centres de pràctiques i les universitats també es feble i generalment no hi ha cap planificació conjunta de l'acompanyament que s'ha de fer a l'alumnat.

- L'actual sistema d'accés a la docència no garanteix una avaluació competencial, no hi ha cap tipus de procés de formació del professorat novell. A més, la formació permanent encara

està massa poc vinculada amb les tasques i responsabilitats concretes dels docents; els centres educatius no s'entenen com l'eix sobre el qual ha de pivotar l'aprenentatge dels docents. La formació no es preveu lligada amb un projecte creat per tot l'equip docent i per la comunitat educativa. Tampoc no està coordinada amb la xarxa socioeducativa on s'ubica el centre.

- No valoram el docent expert i, en conseqüència, no el podem incorporar al sistema formatiu, com a professor, tutor o assessor, tant en la formació inicial com en la permanent.

CAP A ON APUNTEN LES NOVES TENDÈNCIES EN FORMACIÓ DEL PROFESSORAT?

La recerca educativa posa de manifest quines són les mesures que poden contribuir a capgirar la situació. Algunes de les més destacables són:

- Incorporar estratègies per atreure l'alumnat amb els atributs adients.
- Fer proves d'admissió que avaluïn els atributs cognitius (instrumentals) però també els no cognitius (habilitats interpersonals, ajust psicològic, motivació intrínseca, orientació cap al desenvolupament professional, etc.).

- Garantir un coneixement pràctic i de la realitat escolar més gran en els docents universitaris que participin en la formació del professorat, alhora que s'hi incorporin com a docents els mestres i professors en actiu ja experimentats explorant noves figures de docents associats lligats a la pràctica professional.
- Donar un enfocament competencial a la formació i vincular la formació acadèmica al coneixement pràctic dels centres educatius.
- Dedicar més temps a les pràctiques als centres i formar tots els tutors (de la Universitat i dels centres educatius) en processos de pràctica reflexiva i d'acompanyament constructiu.
- Formar els futurs docents en investigació educativa.
- Millorar la coordinació de l'equip docent passant de processos d'ensenyament-aprenentatge fragmentaris a processos holístics .
- Incorporar un període d'inducció professional (Teaching Teachers Onsite) entre la formació inicial i la pràctica professional. Anar incorporant aquesta etapa en el procés d'accés a la docència.
- Centrar la formació permanent en el projecte educatiu del centre docent i de la comunitat a partir de metodologies de pràctica reflexiva i aprenentatge realista.
- Coordinar, de forma efectiva, la formació inicial i la formació permanent.

Cal remarcar –i això també ho posa de manifest la recerca educativa– que aquestes mesures tenen poca repercussió si es posen marxa de forma aïllada. Cal, per tant, dissenyar plans d'actuació coordinats entre les universitats, les conselleries, els centres i els docents mateixos.

QUÈ CREIEM QUE HEM DE FER?

Per determinar les mesures a posar en marxa, disposam dels resultats d'un estudi Delphi realitzat a les Balears amb la participació de tot el professorat de la Universitat de les Illes Balears (UIB) amb almenys tres anys d'experiència en el grau d'Educació Primària (GEP) (128 professors d'onze departaments) i 157 mestres que tutoritzen les pràctiques. L'objectiu era consensuar diverses mesures per tal de millorar la formació inicial del professorat. En el conjunt dels tres qüestionaris resposts, els participants varen valorar fins a 84 mesures de millora, 28 de les quals foren proposades pels participants. D'entre aquestes iniciatives, cal destacar que les vuit que assoliren un consens més elevat foren: fomentar l'adopció de metodologies didàctiques innovadores en els estudis; establir una nova articulació en les relacions entre les escoles i la Universitat que permeti una concordança més gran entre el programa formatiu de la UIB i el que passa a les aules; adoptar metodologies innovadores en els processos d'ensenyament-aprenentatge; dissenyar i implementar polítiques de revaloració social dels mestres; formar grups més reduïts en els estudis; adoptar noves formes d'organització per a la millora dels processos d'ensenyament-aprenentatge; establir criteris més selectius en relació amb el professorat permanent que imparteix docència en els estudis, i establir criteris més selectius en relació amb l'alumnat que accedeix al GEP¹ (vegeu la figura 1).

Figura 1. Les vuit mesures prioritàries per millorar la formació inicial dels docents, segons el professorat de la UIB i els mestres tutors de pràctiques dels centres educatius. Font: Elaboració pròpia.

COM HEM COMENÇAT A TRANSFORMAR LA FORMACIÓ INICIAL?

A partir de l'estudi esmentat i d'una anàlisi del context de la formació del professorat a les Illes Balears,² el professorat de la UIB va instar el Rectorat a implicar-se en el tema. La resposta fou la creació del Programa de Millora de la Formació Inicial dels estudis de mestre i de professorat de secundària.³ En el marc d'aquest programa, s'han començat a implementar mesures, començant per les vuit que obtingueren màxima prioritat en l'estudi Delphi. Cal destacar-ne les següents:

- Disminució de l'oferta del nombre de places de nou accés en el cas del GEP (que eren les més elevades), la qual cosa ha permès abaixar les ràtios en els grups classe i millorar la qualitat educativa.
- Creació de la xarxa de centres col·laboradors de la UIB en la formació inicial dels estudis de mestre d'educació infantil i de primària, per tal d'acostar la formació teòrica a la pràctica docent, millorar les pràctiques i establir vincles de cooperació entre la UIB i els centres educatius.
- Implementació gradual de metodologies innovadores en el procés d'ensenyament-aprenentatge. Durant els darrers quatre cursos, més de 100 professors de la UIB s'han format en la metodologia d'aprenentatge realista, s'ha format 33 docents (de la UIB, dels centres i d'inspecció) en acompanyament constructiu (adreçat a la tutorització de pràctiques) i en aquests moments s'han començat a formar els tutors dels centres i de la UIB.
- Experimentació d'un procés de programació holística en el marc de les

assignatures teòriques treballant de forma coordinada mitjançant el treball per projectes i l'aprenentatge realista, amb la intenció de generalitzar l'experiència en el conjunt del grau d'Educació Infantil i Educació Primària.

- Implementació d'un sistema que faciliti la coordinació del professorat (franja sense docència, coordinadors d'assignatura, de mòdul i d'equip docent).
- Disseny col·laboratiu del Projecte educatiu de la Facultat d'Educació amb la participació de tots els agents implicats (docents, mestres i alumnat).
- Disseny i experimentació (mitjançant una prova pilot) de proves d'admissió que avaluin els atributs cognitius i no cognitius a partir d'un procés participatiu, que ha comptat amb més de 500 participants. Aquestes proves s'aplicaran per primer cop el mes de maig de 2021.⁴

L'inici d'aquest procés de transformació i els contactes arran de la implicació d'altres universitats de l'Estat en els processos participatius engegats a la UIB, varen generar la creació del Grup Palma per a la Millora de la Formació Inicial del Professorat,⁵ amb la participació de professors de la Universitat de Barcelona, Universitat Complutense de Madrid, Universitat de València, Universitat del País Basc i de la UIB, com a Universitat coordinadora. El grup pretén ser una plataforma de transformació de la formació, i per això treballa en el disseny de propostes per ser aplicades en diversos entorns.

El procés de transformació s'ha iniciat. No és aquesta una tasca fàcil ni de resultats immediats. No obstant això, creiem que el fet d'estar fonamentat en

una construcció col·laborativa i basada en evidències ens permet ser optimistes.

ON PODEU TROBAR MÉS INFORMACIÓ SOBRE L'EXPERIÈNCIA DE LA UIB?

Sureda-Negre, J. i Oliver-Trobat, M. F. (Dir.) (2015). *La formació inicial del professorat d'Educació Infantil i Primària a les Illes Balears*. Estat de la qüestió i propostes per a la millora. Palma: Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació. Universitat de les Illes Balears. Disponible a: <https://bit.ly/3uZWKIQ>

Sureda-Negre, J.; Oliver-Trobat, M. F. i Comas-Forgas, R. L. (2016). Medidas para la mejora de la formación inicial de los maestros según el profesorado de un departamento de pedagogía. *Bordón*, 68(2), p. 155-168. <https://doi.org/10.13042/Bordon.2016.68210>

Sureda-Negre, J. (Dir.) (2017). *La millora de la formació inicial dels mestres (segons el professorat del grau d'Educació Primària de la UIB i els mestres coordinadors de les pràctiques)*. Palma: Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació. Universitat de les Illes Balears. Disponible a: <https://bit.ly/3oeNlck>

Sureda-Negre, J.; Oliver-Trobat, M. F. i Comas-Forgas, R. L. (2020). Improving the Training of Primary School Teachers: Agreements and Disagreements Between Active Teachers and University Professors. *Educational Practice and Theory*, 42(2), p. 79-104. <https://doi.org/10.7459/ept/42.2.05>

Oliver-Trobat, M. F. i Rosselló-Ramon, M. R. (Coord.) (en premsa) *Transformant la formació inicial del professorat: el paradigma realista*. Palma: Lleonard Muntaner. ■

1. L'estudi es pot consultar a: <https://bit.ly/30eNlck>

2. L'estudi es pot consultar a: <https://bit.ly/3uZWKIQ>

3. Trobareu tota la informació a: <http://pmfip.uibvirtual.es>

4. Tota la informació de les proves es pot consultar a: <https://bit.ly/30jD0BC>

5. En trobareu més informació a: <http://www.grupopalmaedu.org>